

Στην ["Εφημερίδα των Συντακτών"](#), στις 30.3.2015, δημοσιεύτηκε η παρακάτω συνέντευξη του Βρετανού αναλύτη Τζόναθαν Μπόϊντ στον Δημήτρη Ψαρρά για τον αντισημιτισμό στην Ευρώπη.□

«ΠΟΛΛΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ΤΑΡΑΓΜΕΝΟΙ ΣΗΜΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ»

«Ανησυχητική αύξηση του αντισημιτισμού και των αντιλήψεων για το Ολοκαύτωμα στην Ελλάδα» διαπίστωσε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας τον Ιανουάριο και υπογράφεται από τους Γ. Αντωνίου, Η. Ντίνα, Στ. Κοσμίδη, Ν. Μαραντζίδη και Λ. Σαλιτιέλ. Η έρευνα παρουσιάστηκε στη βρετανική πρεσβευτική κατοικία στην Αθήνα υπό την αιγίδα της βρετανικής προεδρίας της Διεθνούς Συμμαχίας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (IHRA).

Παρέστησαν με χαιρετισμούς οι πρέσβεις της Μεγάλης Βρετανίας Τζον Κίτμερ, του Καναδά Ρόμπερτ Πεκ, της Ρουμανίας Λούσιαν Φάτου και της Ουγγαρίας Εστερ Σαντόρφι. Τη συζήτηση συντόνισε ο πρώην βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Κώστας Τριαντάφυλλος, ενώ εισηγήσεις έκαναν ο Τζόναθαν Μπόϊντ του βρετανικού Institute for Jewish Policy Research και η Βασιλική Γεωργιάδου, αν. καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Από την «Εφ.Συν.» παρέστη ο διευθυντής Νικόλας Βουλέλης. Με την ευκαιρία αυτή, ζητήσαμε τη γνώμη του κ. Μπόϊντ για τις σύγχρονες μορφές του αντισημιτισμού και τη διατήρηση της ρητορικής του μίσους ακόμα και στη σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία και την ανάδυση ειδικά στην Ελλάδα της ναζιστικής Χρυσής Αυγής.

• Εβδομήντα χρόνια από τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, εξακολουθούν ακόμα και σήμερα οι εβραϊκές κοινότητες στην Ευρώπη να αισθάνονται μια απειλή, ειδικά μετά τη δολοφονική επίθεση στο σούπερ μάρκετ kosher στο Παρίσι. Υπάρχει μια νέα «Έξοδος» Ευρωπαίων Εβραίων προς το Ισραήλ;

Όχι, δεν υπάρχει Έξοδος. Τουλάχιστον όχι ακόμα. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις αύξησης του αριθμού των Εβραίων που φεύγουν από τη Γαλλία κατά τη διάρκεια των τελευταίων

ετών, και μετά τις δολοφονίες του Ιανουαρίου στο σούπερ μάρκετ kosher στο Παρίσι, οι περισσότεροι Εβραίοι ηγέτες αναμένουν ότι η τάση αυτή θα συνεχιστεί και το 2015. Μάλιστα, περισσότεροι Γάλλοι Εβραίοι έχουν μετακομίσει στο Ισραήλ το 2014 σε σχέση με προηγούμενα χρόνια - περίπου 7.000 συνολικά. Υπάρχουν παρόμοια στοιχεία αύξησης και στο Βέλγιο -επηρεασμένα από την επίθεση ισλαμιστών στο Εβραϊκό Μουσείο των Βρυξελλών- και στην Ουκρανία, λόγω της σύγκρουσης με τη Ρωσία εκεί. Οι αριθμοί για την Ουγγαρία και την Ιταλία δηλώνουν επίσης αύξηση. Ωστόσο, συνολικά, τα ποσοστά παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα - για παράδειγμα, λιγότερο από το 2% του συνολικού πληθυσμού Γαλλο-Εβραίων μετακόμισε στο Ισραήλ το 2014.

Και οι αριθμοί είναι επίσης αρκετά μικροί, όχι τόσο επειδή ο συνολικός αριθμός των Εβραίων που ζουν στην Ευρώπη είναι μικρός - υπάρχουν μόνο περίπου 1,1 εκατομμύριο που ζουν στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. συνολικά, και το 85% από αυτούς είναι σε τέσσερις μόνο χώρες, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Ουγγαρία. Σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης -το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ολλανδία, για παράδειγμα- τα ποσοστά της μετανάστευσης προς το Ισραήλ είναι απολύτως σταθερά, δεν υπήρξε καμία σημαντική αλλαγή, προς τα πάνω ή προς τα κάτω, για αρκετά χρόνια. Παρ' όλ' αυτά, είναι σαφές ότι πολλοί Εβραίοι αισθάνονται ταραγμένοι από τον αντισημιτισμό στην Ευρώπη σήμερα, και το ζήτημα της μετανάστευσης συζητείται πιο εύκολα σήμερα απ' ό,τι πολλά χρόνια πριν. Αν η κατάσταση επιδεινωθεί περαιτέρω, θα φύγουν περισσότεροι Εβραίοι.

• Πώς μπορούμε να διαχωρίσουμε την κριτική προς την πολιτική του Ισραήλ από την ευθεία αναπαραγωγή αντισημιτικών στερεοτύπων;

Δεν είναι πάντα εύκολο, αλλά υπάρχουν ορισμένες σαφείς κόκκινες γραμμές για τους Εβραίους. Στοιχεία της Ε.Ε. δείχνουν ότι οι περισσότεροι Εβραίοι σε όλη την Ευρώπη δεν έχουν πρόβλημα με την απλή κριτική της ισραηλινής κυβερνητικής πολιτικής. Είναι μόνο μια μειοψηφία των Εβραίων (όχι μεγαλύτερη από το ένα τρίτο), οι οποίοι θα υποστήριζαν ότι οποιαδήποτε κριτική τροφοδοτείται με κάποιο τρόπο από αντισημιτικό συναίσθημα. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι-Εβραίοι αναγνωρίζουν ότι η κοινή γνώμη έχει κάθε δικαίωμα να επικρίνει την κυβέρνηση του Ισραήλ. Στο κάτω-κάτω, το Ισραήλ είναι μια δημοκρατία με μια δυναμική κοινωνία των πολιτών και πολλοί Ισραηλινοί αντιτίθενται στην πολιτική της ισραηλινής κυβέρνησης - μάλιστα, στις τελευταίες εκλογές, τα κόμματα στα αριστερά του πρωθυπουργού Νετανιάχου κέρδισαν 53 από τις 120 έδρες στο Κοινοβούλιο του Ισραήλ.

Μόνο όταν η κριτική αρχίζει να εκφράζεται με ιδιαίτερα κακεντρεχείς όρους αισθάνονται ότι απειλούνται οι Εβραίοι. Απειλές για μποϊκοτάζ προκαλούν ανησυχία στους περισσότερους Εβραίους, όχι μόνο γιατί, ιστορικά, τα μποϊκοτάζ έχουν συνδεθεί με τους

αντισημίτες, αλλά και επειδή οι χώρες με πολύ χειρότερα από το Ισραήλ δείγματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα σπάνια καταδικάζονται ή στοχοποιούνται με τον ίδιο τρόπο. Επιπλέον, με το να γίνονται ασεβείς και ιστορικά διαστρεβλωμένοι παραλληλισμοί μεταξύ Ισραηλινών και ναζι, καταλήγουμε στο παράδοξο να χαρακτηρίζονται όλοι οι Εβραίοι ως αντισημίτες. Η ιδέα ότι η πολιτική της ισραηλινής κυβέρνησης προς τους Παλαιστίνιους έχει ομοιότητες με τη ναζιστική πολιτική έναντι των Εβραίων είναι εξαιρετικά προσβλητική - είναι μια ολέθρια σύγκριση που ξεσπά σε έναν κατάφωρο αντισημιτισμό.

Ωστόσο, ίσως το χειρότερο από όλα είναι η ίδια η ύπαρξη του Ισραήλ να τίθεται υπό αμφισβήτηση, καθώς αυτό σημαίνει ότι ο εβραϊκός λαός δεν έχει κανένα δικαίωμα αυτοδιάθεσης στην προγονική πατρίδα του. Για πολλούς Εβραίους, ο σιωνισμός είναι το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα του εβραϊκού λαού - η πολιτική εκδήλωση των προσδοκιών τους για να επιστρέψουν στην πατρίδα μετά την απέλασή τους σχεδόν 2.000 χρόνια πριν. Κατά τη διάρκεια αυτών των αιώνων, διατήρησαν πάντα έναν σύνδεσμο με τη γη τους - αρκεί κάποιος να κοιτάξει την εβραϊκή λογοτεχνία για να δει κάποιες αποδείξεις.

Ετσι, όταν οι άνθρωποι αρνούνται αυτό τον σύνδεσμο, όταν ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχει τέτοια σχέση, είναι το ίδιο με το να αρνούνται τη σύνδεση των Αβορίγινων με την Αυστραλία ή τη σύνδεση των Ινδιάνων με την Αμερική. Είναι ψευδές, πλαστό και βαθιά προσβλητικό. Ετσι, με λίγα λόγια, δεν είναι η κριτική της ίδιας της ισραηλινής κυβέρνησης που είναι το πρόβλημα, αλλά η φύση και το ύφος της κριτικής που μπορεί να προκαλέσει τους Εβραίους να τη χαρακτηρίσουν αντισημιτική.

• Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε τη διαιώνιση αντισημιτικών αισθημάτων σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της εβραϊκής κοινότητας εξοντώθηκε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης;

Είναι μια δύσκολη ερώτηση. Τα φαινόμενα του αντισημιτισμού δεν φαίνεται ότι θα εξαλειφθούν ποτέ. Ενας από τους κορυφαίους μελετητές του θέματος, ο καθηγητής Robert Wistrich, αποκαλεί τον αντισημιτισμό «το μεγαλύτερο μίσος» και μαζί με άλλους έχει αναφερθεί συχνά σε αυτό ακόμα και ως έναν ιό - κάθε φορά που προσπαθούμε να τον καταπολεμήσουμε, μεταλλάσσεται, γεγονός που καθιστά αδύνατο το να τον εξαφανίσουμε. Ιστορικά, ιδιαίτερα σε όλη την Ευρώπη, οι Εβραίοι έχουν συχνά παρουσιαστεί ως αουτσάιντερ και, δυστυχώς, μεγάλο μέρος αυτής της αντιπάθειας πηγάζει από τον τρόπο που παραδοσιακά τους έβλεπε η Εκκλησία.

Μέχρι πολύ πρόσφατα, σε ένα μεγάλο μέρος της χριστιανικής παράδοσης, οι Εβραίοι δυσφημιζονταν ως οι δολοφόνοι του Χριστού, ως μια διεφθαρμένη δαιμονική παρουσία που τυφλά διατηρεί τις δικές της αρχαϊκές παραδόσεις, παρόλο που η διαθήκη του Θεού με τους Εβραίους έχει από καιρό αντικατασταθεί από τη νέα διαθήκη του Θεού -ή αλλιώς την Καινή Διαθήκη- με τους χριστιανούς. Αυτές είναι όλες φρικτές ιδέες, αλλά έχουν χρησιμοποιηθεί ως δικαιολογία για να θυματοποιήσουν ποικιλοτρόπως, στιγματίσουν, παρενοχλήσουν, «χτυπήσουν», απομακρύνουν και σφαγιάσουν τους Εβραίους για αιώνες.

Ορισμένα τμήματα της Εκκλησίας υποστήριξαν αυτές τις μισητές ιδέες, αν και ανήκουν στο παρελθόν τώρα -με το κυριότερο, στην περίπτωση της Καθολικής Εκκλησίας, με την υπογραφή του «Nostra Aetate» το 1965- και άλλα τμήματά της δεν το έχουν στηρίξει. Ο αντισημιτισμός, όπως και όλα τα είδη του ρατσισμού, τρέφεται και από την ατυχία - σε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας, οι άνθρωποι συχνά αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους και εξτρεμιστικά πολιτικά κόμματα κερδίζουν έδαφος ως εκ τούτου. Έτσι, η σημερινή οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα ευνοεί την άνοδο ενός κόμματος όπως η Χρυσή Αυγή, που ευδοκίμει στηριζόμενη στην αγωνία των ανθρώπων και στοχεύει να κατηγορήσει μικρές μειονοτικές ομάδες. Οι Εβραίοι είναι ένας εύκολος στόχος.

«Να χτιστεί μια ισχυρή κοινωνία πολιτών, που θα απορρίπτει τους ρατσιστές»

• Ποια θα έπρεπε να είναι η απάντηση της δημοκρατίας σε φαινόμενα ανάδυσης νεοναζιστικών μορφωμάτων όπως αυτό της Χρυσής Αυγής; Πού φτάνει η ανοχή της σύγχρονης δημοκρατίας;

Η δημοκρατία βασίζεται στην αρχή ένα άτομο-μία ψήφος, η οποία, με τη σειρά της, βασίζεται στην ιδέα ότι η φωνή του κάθε ατόμου είναι ίση και νόμιμη. Σε περιπτώσεις που πολιτικά κόμματα αρνούνται αυτή τη θεμελιώδη αρχή -την ισότητα του κάθε ατόμου- και εκφράζουν αυτή την άρνηση σαφώς στο μανιφέστο, τη ρητορική ή τη συμπεριφορά τους, αποτελούν απειλή όχι μόνο για την κοινωνία των πολιτών, αλλά και για τη δημοκρατία την ίδια. Πιστεύω ότι αυτή είναι η κόκκινη γραμμή. Κανείς δεν μπορεί να στηρίξει ένα γενικό πολιτικό σύστημα, επιτρέποντας σε δυνάμεις που στρέφονται εναντίον του να λειτουργούν με τη βοήθειά του.

Η ναζιστική Γερμανία είναι το κλασικό παράδειγμα. Το ναζιστικό κόμμα πήρε την εξουσία με δημοκρατικές εκλογές, αλλά στη συνέχεια προχώρησε και αναιρέσε κάθε δημοκρατική αρχή γνωστή στην ανθρωπότητα. Ίδανικά, ο καλύτερος τρόπος για να αποκρούσει κανείς

αυτό το ενδεχόμενο είναι να χτιστεί μια ισχυρή κοινωνία πολιτών, που απομονώνει και απορρίπτει τους ρατσιστές από τους κόλπους της. Αυτό πρέπει να είναι η κύρια στρατηγική. Αλλά γνωρίζουμε από την ιστορία ότι μερικές φορές απαιτείται ένα νομικό δίκτυο ασφάλειας, που θα μπορέσει να αξιοποιηθεί σε ορισμένες περιπτώσεις για την ποινικοποίηση του ρατσισμού σε πολιτικό πεδίο. Αυτό είναι προφανώς περίπλοκο, αλλά πιστεύω ότι αποτελεί μια απαραίτητη άμυνα κατά της πιθανότητας του εξτρεμισμού.

Πηγή: "Εφημερίδα των Συντακτών"